

Cyprian Mrzygłód*
ORCID: 0009-0004-9684-5979
cyprianmrzyglod@gmail.com

Problematyka kredytowania kosztów składki ubezpieczeniowej przez bank występujący w roli agenta ubezpieczeniowego

Streszczenie

Celem niniejszego opracowania jest analiza problematyki kredytowania kosztów składki ubezpieczeniowej, w szczególności własnej prowizji, przez bank wchodzący w rolę agenta ubezpieczeniowego, w świetle przepisów ustawy o kredycie konsumenckim, reżimów ochronnych oraz ogólnych unormowań kodeksu cywilnego.

W artykule wykorzystuje się metodę dogmatyczno-prawną, opartą na interpretacji przepisów, przeglądzie orzecznictwa i stanowisk doktryny oraz analizie aktów soft law, w tym Rekomendacji U KNF.

Wyniki badań wskazują na dopuszczalność kredytowania wszelkich kosztów składki ubezpieczeniowej przez bank, jednak odmiennie stanowią w zakresie pobierania oprocentowania od finansowanej własnej prowizji. Zidentyfikowane zostają również obowiązki informacyjne banku jako pośrednika oraz sygnalizuje się możliwość objęcia kredytowania kosztów składki odrębnym stosunkiem zobowiązaniowym, gdy wynika to z celu kredytu i względów ochronnych.

Słowa kluczowe: *bancassurance*, kredytowane koszty kredytu, prowizja agenta ubezpieczeniowego, ochrona konsumenta, oprocentowanie

Kody JEL: G21, G22, K12, K22, K23

* Cyprian Mrzygłód – Uniwersytet Gdański.

The Legal aspects of financing insurance premium costs by a bank acting as an insurance intermediary

Abstract

The purpose of this study is to analyse the issue of financing insurance premium costs, in particular the bank's own commission when the bank acts as an insurance intermediary, in the light of the Consumer Credit Act, protective regulations and general provisions of the Civil Code.

The article applies the dogmatic-legal method, based on the interpretation of legal provisions, case law and scholarly view as well as selected soft-law instruments, including the KNF Recommendation U.

The findings confirm the admissibility of financing all insurance premium costs by the bank, while differentiating the assessment of charging interest on the financed commission. The study also identifies information duties of banks acting as intermediaries and signals that, where justified by the purpose of the credit and consumer protection, such financing may constitute a separate contractual relationship.

Keywords: bancassurance, financed credit costs, insurance agent commission, consumer protection, interest

JEL Codes: G21, G22, K12, K22, K23

Wstęp

Stały, dynamiczny wzrost zainteresowania ubezpieczeniami jako formą zabezpieczenia kredytu był już w przeszłości dostrzegany w literaturze (Szczukocka 2017, s. 153–154). Kolejne lata przynoszą konsekwentną kontynuację dotychczasowego trendu. Warto nadmienić, że 2023 roku liczba jedynie polis obejmujących ubezpieczenia kredytu i innych ryzyk finansowych oraz gwarancji ubezpieczeniowych wyniosła 3,84 mln – niemal trzykrotnie więcej niż w 2015 r., zaś kwota przypisanych składek brutto opiewała na ok. 2,45 mld zł (*Rocznik Statystyczny...* 2024, s. 600). Rośnie jednak cały rynek (*Rocznik Statystyczny...* 2024, s. 599–600), m.in. ubezpieczeń na życie, a to właśnie pozostałych, nieobjmujących ryzyk własnych banku, ubezpieczeń będzie dotyczyć niniejsza publikacja. W obliczu takiego rozwoju analiza zagadnień związanych z *bancassurance* zyskuje na społecznej doniosłości.

W zakreślonym obszarze zainteresowanie budzi sytuacja, gdy klient udaje się do banku po kredyt, bank jako zabezpieczenie wskazuje ubezpieczenie, w wyborze którego wchodzi w rolę pośrednika (agenta ubezpieczeniowego), a następnie proponuje kredytowanie kosztów ochrony ubezpieczeniowej. W tym przypadku kredytowanie kosztów ochrony ubezpieczeniowej kreuje złożoną konstrukcję, na mocy której bank jest uprawniony do swoistej kumulacji własnych zysków kosztem klienta. W ramach tych mechanizmów bank może, m.in. występując jako kredytodawca, pobierać prowizję, opłaty oraz odsetki od pokrytych przezeń kosztów własnej prowizji jako pośrednika ubezpieczeniowego (zawartych w wartości brutto składki ubezpieczeniowej). Rozwiązanie to budzi uzasadnione wątpliwości natury aksjologicznej, a w konse-

kwencji prawnej (Rogoziński 2024a, s. 309), w związku z czym należy je poddać ocenie w zakresie zgodności z regulacjami z obszaru ochrony konsumenta, w tym reżimu ustawy o kredycie konsumenckim, a także normy z art. 353(1) k.c.¹, kształtującej granice swobody umów oraz ogólne ograniczenia w kreowaniu stosunków prawnych dla uczestników obrotu gospodarczego, w szczególności w odniesieniu do natury zobowiązania kredytowego z art. 69 ust. 1. Prawa bankowego (p.b.)². Przedmiotem analiz w ramach niniejszego opracowania jest dopuszczalność zarówno wspomnianego mechanizmu, jak i oprocentowania kredytowanych kosztów ubezpieczeń dystrybuowanych przez samego kredytodawcę. W celu objęcia poszczególnych zagadnień jak najszerszym zakresem analizy doniosłych prawnie i praktycznie przypadków – będą one obejmowały we właściwym zakresie odwołania do unormowań ogólnych oraz obrotu konsumenckiego. Na potrzeby publikacji określenia *bank* i *kredytodawca* będą stosowane wymiennie i będą oznaczały wszystkie podmioty uprawnione do udzielania kredytu bankowego w rozumieniu art. 69 ust. 1 p.b.

1. Ubezpieczenie jako zabezpieczenie kredytu

Art. 93 ust. 1 p.b. umożliwia bankom, w celu zabezpieczenia wierzytelności wynikających z czynności bankowych³, żądanie zabezpieczenia przewidzianego w kodeksie cywilnym, prawie wekslowym lub zgodnie z przyjętymi zwyczajami obrotu krajowego lub międzynarodowego. Jako zabezpieczenie rozumie się sposób umocnienia wierzytelności bankowej (Kosiński 2013, art. 93, nb 1; Sikorski 2015, art. 93, nb 7), przede wszystkim jako zastępczego zaspokojenia wierzyciela, w razie wystąpienia niewypłacalności dłużnika (Sikorski 2015, art. 93, nb 6). Należy zgodzić się także z poglądem, iż rola zabezpieczenia jest szersza i powinna obejmować wszelkie instrumenty minimalizowania ryzyka wynikającego z działalności bankowej, w tym redukcji szans na wystąpienie niewypłacalności w przyszłości (Rogoziński 2019a, s. 48).

Niekwestionowaną zaletą umowy ubezpieczenia jako formy zabezpieczenia jest właśnie przeniesienie ryzyka na instytucję, co do zasady, wypłacalną. Ten rodzaj umocnienia wierzytelności ocenia się jako mający znaczące przewagi nad klasycznymi instytucjami pozostającymi w użyciu, jak hipoteka czy poręczenie. Wskazuje się, że hipoteka sama w sobie obarczona jest dodatkowymi ryzykami, jak niestabilność makroekonomiczna wpływająca na jej wartość (Rogoziński 2024a, s. 191) czy wystąpienie przesłanek uniemożliwiających dysponowaniem obciążoną nieruchomością, która jednocześnie determinuje sytuację finansową dłużnika (Rogoziński 2024a, s. 188). W odniesieniu do poręczenia podnosi się natomiast aspekt udzielania ich przez osoby będące w relacjach prawnych lub faktycznych z kredytobiorcą,

¹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 1071).

² Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1646 z późn. zm.).

³ Zgodnie z literalną treścią przepisu, doktryna opowiada się – trafnie – za szerszym zakresem wierzytelności mogących zostać objętych zabezpieczeniem (zob. Kosiński 2013, art. 93, nb 2).

jak członkowie rodziny czy współpracownicy w ramach jednego zakładu pracy – co prowadzi do tego, że potencjalny czynnik niewypłacalności pierwotnego dłużnika może wywołać te same skutki wobec poręczyciela (Rogoziński 2024a, s. 44). W związku z faktem, że katalog rodzajów zabezpieczeń z art. 93 p.b. ma charakter otwarty (Sikorski 2015, art. 93, nb 11), w użyciu pojawiły się również ubezpieczenia, co zostało dostrzeżone także przez ustawodawcę w ramach regulacji dotyczących kredytu konsumenckiego⁴. Brak obarczenia tego instrumentu przywołanymi wcześniej ryzykami charakterystycznymi dla innych instytucji powoduje stały wzrost zainteresowania tą formą wśród banków.

Ze względu na ukształtowanie podmiotowe stosunku ubezpieczeniowego można rozpatrywać trzy rodzaje umów stosowanych w ramach zawierania kredytu bankowego (Maśniak 2015, s. 289–291):

- 1) Bank jako pośrednik ubezpieczeniowy – kredytodawca działa wówczas jako agent zakładu ubezpieczeniowego i podlega rygorom ustawy o dystrybucji ubezpieczeń. Pobiera również wynagrodzenie (provizję) za działalność agenta, który stanowi dodatkowe obciążenie finansowe dla klienta – także względem pozostałych rozwiązań – a wykraczające poza koszt składki ubezpieczeniowej *netto*⁵. Kredytobiorca zaś występuje jako ubezpieczający i ubezpieczony zarazem, w związku z czym korzysta z ochrony wynikającej z umowy.
- 2) Bank wchodzi w rolę zarówno ubezpieczającego, jak i ubezpieczonego – przedmiotem ubezpieczenia jest sama wierzytelność kredytowa, np. ubezpieczenia pomostowe, niskiego wkładu własnego oraz spłaty w całym okresie (Więcko 2019, s. 25). W tym wariantcie klient znajduje się poza stosunkiem ubezpieczenia, natomiast np. na podstawie umowy kredytu z kredytodawcą zobowiązany jest do refinansowania kosztów ubezpieczenia.
- 3) Bank występuje jako ubezpieczający na rachunek cudzy – klient przystępuje do ubezpieczenia, na ogół grupowego, opartego na konstrukcji z art. 808 k.c.

Bardzo znacząca jest różnica w sposobach realizacji własnego interesu przez klienta w każdym z przytoczonych kształtów. W pierwszej z nich, kredytobiorca może samodzielnie korzystać z uprawnień przysługujących mu z tytułu ochrony ubezpieczeniowej, ponieważ ochrona dotyczy jego dobra i jest on stroną umowy. Jedynym negatywnym aspektem z jego perspektywy jest konieczność zapłacenia wynagrodzenia banku za działalność pośrednika. Jest to skrajnie odmienna sytuacja od tej występującej w sytuacji umów, w których bank występuje jako ubezpieczający i ubezpieczony, gdzie – pomimo faktycznego finansowania przez kredytobiorcę ochrony ubezpieczeniowej – zakład ubezpieczeń może wystąpić wobec klienta ban-

⁴ Ustawa z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. Nr 100, poz. 1081 z późn. zm.); Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. z 2024 r. poz. 1497 z późn. zm.).

⁵ Składka ubezpieczeniowa *netto* rozumiana jest jako kwota odpowiadająca kosztowi rzeczywistej ochrony ubezpieczeniowej – przeznaczona na wydatki odszkodowawcze i z tytułu świadczeń ubezpieczeniowych, która wraz z kosztami działalności ubezpieczeniowej oraz wynagrodzeniami, jak przewidują pośrednika ubezpieczeniowego, stanowi składkę ubezpieczeniową *brutto* (Gmytrasiewicz 2005, *Składka ubezpieczeniowa*).

ku z roszczeniem regresowym. Taka praktyka wydaje się być akceptowana⁶ w świetle bieżącej oceny Komisji Nadzoru Finansowego wyrażonej w ramach Rekomendacji U dotyczącej dobrych praktyk w zakresie *bancassurance*, budzi jednak ona istotne wątpliwości aksjologiczne (Rogoziński 2024, s. 159). Unaocniają się one szczególnie w relacjach z konsumentami, w ramach których podnoszona jest kwestia potencjalnej abuzywności tego typu postanowień w umowach kredytowych, przerzucając na klienta dodatkowy koszt, przy jednoczesnym braku jego świadomości o tym, że nie otrzymuje w ten sposób dodatkowej ochrony (Rogoziński 2023, s. 220–221). Wobec tego nie ulega wątpliwości, że z perspektywy kredytobiorcy najbardziej pożądaną metodą kształtowania stosunku ubezpieczeniowego jest ta, gdy to on korzysta z ochrony ubezpieczeniowej.

Kwestia związana z tymi różnicami została szeroko uregulowana już w ramach Rekomendacji U w 2014 r., a następnie, jeszcze dogłębniej, w znowelizowanej wersji z 2023 r. Już w pierwszej wersji Rekomendacji został zawarty obowiązek banków jako dystrybutorów ubezpieczeniowych do wskazywania klientom, czy występują w roli ubezpieczającego czy pośrednika ubezpieczeniowego⁷. W ramach nowej wersji Rekomendacji obowiązek ten został podtrzymany, jednak sformułowane zostały także kolejne, bardziej szczegółowe rekomendacje w tym obszarze. Do tej kategorii można zaliczyć między innymi – bardzo istotny w omawianej materii – nakaz uwzględnienia interesu klienta oraz wysokości wynagrodzenia pośrednika ubezpieczeniowego (będącego jednocześnie kredytodawcą) w relacji do kosztów ochrony ubezpieczeniowej⁸. Jest to, z całą pewnością, rezultat dostrzeżenia przez KNF problemu związanego z pobieraniem nadmiernych prowizji agenta ubezpieczeniowego, dostrzeganym wcześniej także przez Europejski Urząd Nadzoru Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych (EIOPA). Europejski regulator wystosował w 2022 r. ostrzeżenie, w którym zauważył, że: *znacząca część składki przeznaczana jest na wynagrodzenie banku*, tymczasem przeciętnie, jedynie poniżej 30% składki ma związek z kosztami świadczeń wobec klientów⁹. EIOPA dostrzegło także potencjał do powstawania: *znaczącego i szkodliwego konfliktu interesów i implementacji złych praktyk biznesowych w celu maksymalizacji zysków* oraz stwierdziło występowanie: *nieuzasadnionych kosztów wobec konsumentów i nieuczciwych praktyk cenowych*¹⁰. W tym kontekście zaktualizowana Rekomendacja U wydaje się być precyzyjną odpowiedzią na wnioski przedstawione przez EIOPA, gdyż właśnie

⁶ Co jednak nie przesądza o dopuszczalności takiego rozwiązania, szerzej o charakterze prawnym Rekomendacji KNF Maśniak 2015a, s. 7–9.

⁷ Rekomendacja U Komisji Nadzoru Finansowego dotycząca dobrych praktyk w zakresie *bancassurance*, Warszawa 2014, rekomendacja nr 19; Rekomendacja U Komisji Nadzoru Finansowego dotycząca dobrych praktyk w zakresie *bancassurance*, Warszawa 2023 (*Rekomendacja U 2023*), rekomendacja nr 11.

⁸ Rekomendacja U 2023, Rekomendacja nr 20.

⁹ EIOPA, ostrzeżenie z 30.08.2022 r., EIOPA-BoS-22/434, https://www.eiopa.europa.eu/system/files/2022-09/10.0_eiopa-bos-22-434-warning-to-insurers-and-banks-on-credit-protection-insurance.pdf (dostęp: 26.12.2024); analizował szerzej: Rogoziński 2024a.

¹⁰ *Ibidem*.

30% wyznacza jako minimalny udział przewidywanych kosztów odszkodowań i świadczeń w wysokości składki ubezpieczeniowej¹¹.

Niebagatelną rolę ma w tym przypadku właśnie scharakteryzowanie ubezpieczenia jako instrumentu zabezpieczenia wiarytelności kredytowych, wyłącznie w takim przypadku można bowiem uznać zawartą umowę ubezpieczenia jako instytucję wzmacniającą pozycję kredytodawcy w ramach już istniejącego stosunku z kredytobiorcą, co pozwala na przyjęcie odpowiedniej perspektywy w ramach dalszych rozważań. Oznacza to, że za błędne należałoby uznać traktowanie ubezpieczenia jako przedsięwzięcia, którego jedynym beneficjentem byłby wyłącznie klient, a pozostałoby bez skutku dla banku. Szczególnie biorąc pod uwagę, iż wynika to z uprawnienia banku do żądania ustanowienia takiego zabezpieczenia. Nabiera to doniosłości głównie w zakresie rozpatrywania celowości kredytowania kosztów ochrony ubezpieczeniowej.

2. Stosunek prawny wynikający z umowy kredytu

Największą doniosłość dla oceny dopuszczalności kredytowania kosztów ochrony ubezpieczeniowej związanych z pośrednictwem banku, w świetle art. 353¹ k.c., ma ustalenie zgodności takiego postanowienia umownego z ogólnym charakterem kredytu. Sprzeczność w tym zakresie, w związku z art. 58 k.c., prowadzi – na zasadach ogólnych – do bezwzględnej nieważności postanowienia umownego. W konsekwencji ustalenie właściwości konkretnego stosunku zobowiązaniowego powinno stanowić punkt wyjścia do rozstrzygnięcia o związaniu stron określonymi postanowieniami umownymi (Szczygieł 1997, s. 21). Nie budzi także najmniejszych wątpliwości fakt, że wszelkie – więc także spoza katalogu *essentialia negotii* – postanowienia umowy kredytu bankowego z art. 69 ust. 1 p. b., jako umowy pozakodeksowej, również muszą mieścić się w granicach swobody umów wyznaczone przez art. 353(1) k. c. (Gutowski 2022, art. 353¹, nb 66).

Dla ustalenia zgodności kredytowania kosztów prowizji banku (jako agenta ubezpieczeniowego) z naturą stosunku zobowiązaniowego umowy kredytu irrelevantny pozostanie istniejący w doktrynie spór w zakresie definicji kredytu czy nawet zdania na temat jej istnienia¹², przedmiotem rozważań będzie bowiem jedynie zobowiązanie z umowy kredytu wynikające z art. 69 ust. 1 p.b. W celu skutecznego zbadania charakteru umowy kredytu bankowego oraz oceny zgodności poszczególnych postanowień umownych z właściwością wynikającego z niej zobowiązania kredytowego konieczne jest zidentyfikowanie zarówno istotnych cech tej umowy, jak i natury samego zobowiązania. Umowa kredytu wiąże się po stronie banku ze zobowiązaniem do przekazania do dyspozycji kredytobiorcy sumy środków pieniężnych na ustalony cel, co odbywa się przez zapłatę środków, niezależnie od tego, czy odbywa się za pomocą znaków pieniężnych, pieniądza bankowego czy elektro-

¹¹ Rekomendacja U 2023, rekomendacja nr 20.2.

¹² Szerzej na temat definicji kredytu: Paxford 2013, art. 69, nb 2 i przywołane tam stanowiska.

nicznego (Tracz 2019, s. 109). Na kredytobiorcy natomiast ciąży obowiązek zwrotu otrzymanych środków pieniężnych oraz zapłaty wynagrodzenia na rzecz banku – to obligatoryjnie zawiera odsetki (oprocentowanie) oraz fakultatywnie prowizje (Tracz 2019, s. 110). Umowa kredytu bankowego ma charakter wzajemny (Tracz 2019, s. 107).¹³ W literaturze dostrzega się, że jedynie część z postanowień zawartych w art. 69 ust. 2 p.b. powinno się traktować jako *essentialia negotii* (Bączyk 2020, s. 588). Do postanowień przedmiotowo istotnych należy, zgodnie z szeroko występującym w doktrynie poglądem, cel kredytu (Molis 2005, art. 69, nb 14)¹⁴. To właśnie pojęcie ustalonego celu kredytu zdaje się mieć kluczowe znaczenie w obliczu dalszych rozważań, wszak wątpliwości nie budzą kwestie związane z samym przekazaniem kwoty środków pieniężnych ani jej zwrotem.

Ustawodawca nie wskazuje jasno, co może stanowić ustalony cel kredytu – w tym zakresie pozostawia dowolność samym stronom umowy (Molis 2005, art. 69, nb 14). Z tego względu wskazuje się również na jego różny stopień doprecyzowania – od najbardziej ogólnych, jak praktycznie jego pozbawione kredyty gotówkowe, po dalece uszczegółowione (Tracz 2007, s. 144).

Zgodzić się należy z poglądem, że swoboda pozostawiona bankowi oraz klientowi przy kształtowaniu przeznaczenia oddawanych do dyspozycji środków powoduje problemy związane z określeniem ram pojęciowych, w których zawiera się *ustalony cel kredytu*. Potraktowanie tego pojęcia jako pozbawionego granic spowodowałoby możliwość sprowadzenia go do absurdu sprzecznego z prawami obrotu społeczno-gospodarczego. Takie zjawisko mogłoby zostać osiągnięte między innymi poprzez postawienie, w ramach swojej oferty, przez bank wymogu skredytowania przyszłych odsetek kredytu, w rezultacie prowadząc jedynie do zwiększenia kwoty kredytu oraz oprocentowania, a więc także własnych zysków odsetkowych. Powinno to tym bardziej budzić sprzeciw, ponieważ takie działanie mogłoby być niejako iterowane nieograniczoną liczbę razy.

Ponadto ustawodawca także sam w sposób wyraźny ogranicza zakres możliwych celów kredytu, jak ma to miejsce w przypadku zakazu udzielania kredytów na zakup bankowych papierów wartościowych emitowanych przez kredytodawcę w art. 91 p.b. (Heropolitańska 2021, s. 378). Dostrzegana była także potencjalna negatywna ocena dopuszczalności finansowania za pomocą kredytu zobowiązań osoby trzeciej, w przypadku jej tożsamości podmiotowej z bankiem występującym w roli kredytodawcy (Rogoziński 2024a, s. 303). Z tych względów należy uznać, że pojęcie *celu kredytu* jest, w istocie – jak wskazuje doktryna (Tracz 2007, s. 144; Molis 2005, art 69, nb 14) – dowolne, natomiast jedynie w bardzo szerokich ramach, które tylko częściowo zostały wprost wskazane przez ustawodawcę. Punktem wyjścia do rozważań na temat zakresu pojęcia *celu kredytu* może być próba zidentyfikowania go przy kredytowaniu kosztów ochrony ubezpieczeniowej zawieranej za pośrednictwem banku jako agenta ubezpieczeniowego.

¹³ Odmienne m.in. Dybowski, Pyrzyńska 2006, s. 249; Tanajewska 2019, s. 895.

¹⁴ Odmienne m.in. Bączyk 2020, s. 609.

Dla ustalenia właściwego celu finansowania za wyznacznik można uznać ten przedstawiony we wniosku kredytowym. Ten bowiem musi zostać zawarty na podstawie art. 66 w zw. z art. 69 ust. 2 p.b., jest konstruowany w ramach wzoru przedstawionego przez dany bank (Heropolitańska 2021, s. 277 i 280) i stanowi wyraz woli klienta. Należałoby wobec powyższego ocenić, że w przypadku, gdy objęcie kredytobiorcy ochroną ubezpieczeniową wykracza poza zakres jego wniosku kredytowego i jest wynikiem wyłącznie żądania banku do ustanowienia zabezpieczenia powoduje powstanie odrębnego celu kredytu (Rogoziński 2019, s. 376–377). Uwzględnienie faktu, jakim jest związanie definicją ustawową umowy kredytu z przeznaczeniem środków, może powodować uznanie, że w rzeczywistości poprzez odrębność celów kredytu dochodzi do powstania dwóch osobnych zobowiązań kredytowych – jak wskazuje się w piśmiennictwie – na zasadność takiego rozwiązania wskazywałoby także zastosowanie wykładni systemowej oraz celowościowej uwzględniające pozostałe instytucje na rynku usług finansowych, w szczególności reżim u.k.k. (Rogoziński 2019, s. 377).

Objęcie kredytobiorców w ramach tego rodzaju zobowiązań dodatkową ochroną wpisywało się w dążenie w europejskim prawie rynku finansowego do jak najpełniejszego zaspokojenia potrzeb i oczekiwań konsumentów, co przekłada się też bezpośrednio na bezpieczeństwo rynku finansowego (Rutkowska-Tomaszewska 2013, s. 69, 84–85). W ujęciu praktycznym przemawia za tym także postulowana wariantowość finansowania składki ubezpieczeniowej, obejmująca także porównanie wysokości kosztu zdecydowania się na nie względem pokrycia jej samodzielnie – wówczas szczególnie przedstawienie tegoż finansowania jako dodatkowego zobowiązania zachowuje spójność (Rogoziński 2024, s. 61–62). Można także podjąć próbę wyprowadzenia argumentu logicznego, wedle którego różnego rodzaju pierwotne potrzeby materialne kredytobiorcy dosyć intuicyjnie stanowią zupełnie odrębną kategorię celu niż potrzeby wynikające z konieczności zaspokojenia żądań banku.

Rozstrzygnięcie powyższego problemu pozostaje jednak irrelewantne dla oceny, bardziej doniosłej kwestii, jaką jest dopuszczalność samego objęcia dodatkowym celem kredytu ochrony ubezpieczeniowej. Koszty ochrony ubezpieczeniową netto mogą każdorazowo stanowić odrębny przedmiot kredytu, co nie powinno budzić żadnych wątpliwości natury aksjologicznej ani prawnej. Uzasadniona bowiem z perspektywy obrotu społeczno-gospodarczego jest możliwość pokrycia dodatkowych zobowiązań spoczywających na kredytobiorcy za pomocą kredytowania potrzebnych na ten cel środków. Takiemu rozwiązaniu nie powinno stać na przeszkodzie umiejscowienie źródła zobowiązania w umowie kredytu – tak jak nie budzi wątpliwości częsta praktyka zaciągania kredytów na poczet spłaty innych zobowiązań kredytowych. Przeznaczenie to, nawet w przypadku refinansowania składek płaconych przez bank jako ubezpieczającego, nie mieści się także w ramach rozważań o potencjalnym braku dopuszczalności kredytowania zobowiązań kredytodawcy, gdyż, gdy obowiązek refinansowania kosztów składek przez kredytobiorcę wynika z zawartej umowy kredytu, to stanowi to jego własne zobowiązanie (Rogoziński 2024a, s. 303). Natomiast na pogłębioną analizę zasługuje kredytowanie kosztów związanych z wynagrodzeniem banku jako agenta ubezpieczeniowego.

Można odnieść wrażenie, że finansowanie prowizji banku jako pośrednika ubezpieczeniowego za pomocą udzielonego przezeń kredytu (w ramach finansowania składki ubezpieczeniowej brutto) nosi pewne znamiona podobieństwa z przytoczonym wcześniej przykładem finansowania przyszłych odsetek. Taki wniosek wydaje się być trafny, w związku z faktem, że zarówno odsetki, jak i prowizja agenta stanowią wynagrodzenie banku oraz są elementami kosztu kredytu¹⁵. Wobec tego należałoby uznać, że postanowienia obciążające klienta obowiązkiem zapłaty kosztów kredytu (prowizji, odsetek etc.) pokrywającego wynagrodzenie banku, naliczałyby je realnie od kapitału jedynie *rzekomo udostępnionego*. Przyjęcie tego rozumowania powodowałoby, że należałoby tego rodzaju postanowienia w całości zakwalifikować jako nieważne na podstawie art. 58 k.c. w zw. z 353(1) k.c. i art. 69 ust. 1 p.b. Wówczas uprawniona zdawałaby się teza, jakoby poza dopuszczalne przeznaczenie kredytu, i tym samym możliwość dyspozycji nim w tym zakresie, wykraczały koszty, które nie stanowią celu ekonomicznego kredytobiorcy, nie wynikają bowiem z przedstawionej uprzednio przez niego woli, a ich pierwotnym źródłem jest chęć zwiększenia zysków banku oraz jednocześnie prowadzą jedynie do osiągnięcia tego zysku poprzez narzucenie konkretnych mechanizmów klientowi. Dotyczyłoby to kosztu finansowanej prowizji banku (jako agenta ubezpieczeniowego), ponoszonego w ramach ubezpieczenia do zawieranego kredytu.

Ostatecznie wniosek ten nie może być zaakceptowany z uwagi na fakt, że kredytobiorca może z dowolnych przyczyn nie dysponować środkami pieniężnymi lub nie chce nimi dysponować, aby pokryć samodzielnie koszty prowizji agenta ubezpieczeniowego, analogicznie jak w sytuacji innych prowizji banku (Mędrzecka 2024, s. 184). Wówczas, uwzględniając powiązanie uzyskania tego zabezpieczenia z otrzymaniem kredytu¹⁶, na którym kredytobiorcy zależy, należy uznać, że także skredytowanie prowizji pośrednika ubezpieczeniowego – gdy nie chce opłacić jej samodzielnie – wpisuje się w jego interes i, co za tym idzie – w dopuszczalny cel kredytu. Warto nadmienić jednak, co wcześniej dostrzeżono, że sam cel uzyskania ubezpieczenia wciąż miałby odrębny charakter aniżeli główne przeznaczenie kredytu.

Dalsze wątpliwości może jednak budzić właśnie praktyka wobec klienta, polegająca na uzależnieniu zawarcia całości proponowanej umowy o kredyt bankowy od finansowania kosztów, m.in. prowizji banku jako agenta ubezpieczeniowego, w tym na gruncie ogólnej ochrony przewidzianej dla konsumentów (w odniesieniu do klientów-konsumentów). Nie do zaakceptowania jest bowiem sytuacja, w której bank wykorzystuje swoją przewagę – ekonomiczną lub informacyjną – nad chronionym kredytobiorcą, by zobowiązać go do zawarcia kolejnych kredytów na poczet własnego wynagrodzenia (Rogoziński 2024, s. 61–62)¹⁷. Klient ma zagwarantowaną prawnie, na gruncie art. 10 ustawy o dystrybucji ubezpieczeń¹⁸, możliwość wyboru z jakiej

¹⁵ Tak jak w ramach kosztu całkowitego kredytu w przypadku kredytu konsumenckiego (zob. art 5 pkt 6 u.k.k.). Wątek ten będzie dalej rozwijany w niniejszej publikacji.

¹⁶ O zjawisku szerzej: Rogoziński 2019, s. 376–377.

¹⁷ Budziłoby to także wątpliwości na gruncie uczciwości kontraktowej, o której szerzej: Romanowski 2013, s. 393.

¹⁸ Ustawa z dnia 15 grudnia 2017 r. o dystrybucji ubezpieczeń (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1214 z późn. zm.).

(czyjej) oferty ubezpieczenia skorzysta, by zaspokoić żądanie banku. Konsekwentnie, prowadząc wnioskowanie *a maiori ad minus*, powinien mieć możliwość samodzielnego pokrycia kosztów wynagrodzenia. Aby to osiągnąć bank ma obowiązek przedstawienia w sposób klarowny tej możliwości, jak i poszczególnych kosztów składających się na całość umowy (Rutkowska-Tomaszewska 2018, s. 21; Szymczak 2017). Szczególnie, że tylko należycie poinformowany kredytobiorca mógł w pełni świadomie podjąć decyzję o tym, że finansowanie przez bank prowizji agenta ubezpieczeniowego leży w jego własnym interesie, co – jak wyżej wywiedziono – ma ścisły związek z przeznaczeniem kredytu i samą umową. Gdy wszelkie powyższe obowiązki zostaną dopełnione, w połączeniu z zastosowaniem regulacji wynikających z nowej Rekomendacji U, wydaje się, że nie powinno być wątpliwości co do dopuszczalności tak zawartego postanowienia o kredytowaniu prowizji pośrednika ubezpieczeniowego.

3. Dopuszczalność pobierania odsetek od kredytowanych kosztów prowizji pośrednika ubezpieczeniowego

W celu zapewnienia pełnego obrazu stanu prawnego związanego z kredytowaniem kosztów prowizji banku występującego w roli zarówno pośrednika ubezpieczeniowego, jak i kredytodawcy, istotna jest ocena regulacji w ramach reżimu ustawy o kredycie konsumenckim (u.k.k.). Ma to duże znaczenie także z uwagi na udział rynku kredytów konsumenckich w polskiej gospodarce, która pod tym względem znajduje się na czołowie europejskiej stawki (Penczar 2024, s. 106) oraz z powodu sugerowanego potencjalnego dalszego rozwoju tego rynku z uwagi na Dyrektywę 2023/2225 (Penczar 2024, s. 112–114).

Umowa o kredyt w rozumieniu art. 69 ust. 1 p.b. będzie stanowić kredyt konsumencki w ustawowym rozumieniu, jeśli kredytobiorca jest konsumentem, a wartość przedmiotu umowy wynosi do 255 000 PLN (Grochowski 2024, art. 3 nb 9 i 11). Pojęciem o szerokiej doniosłości w świetle prowadzonych rozważań i analizowanych regulacji jest kredytowanie kosztów kredytu. Na koszty kredytu składają się odsetki oraz pozaodsetkowe koszty kredytu (Gil, Szlaszyński 2022, s. 63) – do drugich należą składki ubezpieczeniowe (Szanciło 2023, Rozdział 3, II). Objęcie całej tej grupy świadczeń było przedmiotem rozlicznych stanowisk doktryny, jak i orzecznictwa. Nie sposób odnaleźć w piśmiennictwie oraz judykaturze pogląd, wedle którego samo kredytowanie kosztów kredytu na gruncie u.k.k. miałoby być niedopuszczalne, wręcz przeciwnie – jest to praktyka szeroko akceptowana, także przez ustawodawcę (Czuchwicki 2025, s. 194). Przemawiają za nią także argumenty ekonomiczne, jak możliwość niedysponowania przez konsumenta odpowiednią kwotą, jaka potrzebna byłaby mu do uiszczenia np. prowizji lub składki ubezpieczeniowej. Istotne wątpliwości budzi natomiast dopuszczalność pobierania odsetek kapitałowych od takiego kredytu – jest to materia, która została objęta pytaniami prejudycjalnymi skierowanymi przez polskie sądy do Trybunału Sprawiedliwości

Unii Europejskiej – C-71/24 (Sąd Okręgowy w Krakowie), C-566/24 (Sąd Rejonowy w Łodzi), C-744/24 (Sąd Rejonowy we Włodawie).

Istotne rozbieżności wynikają z różnic interpretacyjnych sformułowania *całkowita kwota kredytu* oraz jego znaczenia dla określenia podstawy oprocentowania. Bezsporne wydaje się bowiem, na gruncie orzecznictwa TSUE oraz SN, że całkowita kwota kredytu nie może obejmować kosztów kredytu – zarówno odsetkowych, jak i pozaodsetkowych¹⁹. Wyroki te opierają się na zgodnym założeniu, że kwoty wchodzące w skład kosztu kredytu nie są realnie wypłacane konsumentowi, w związku z czym nie stanowią części *udostępnianego kredytu* – pojęcia, które definiuje całkowitą kwotę kredytu. Ze stanowiskiem takim nie zgadza się część doktryny (Gil, Szlaszyński 2022, s. 73–74). Niedopuszczalność uwzględnienia kredytowanych kosztów kredytu w ramach całkowitej kwoty kredytu według regulacji u.k.k. nie budzi wątpliwości od 22.07.2017 r., kiedy ta kwestia została rozstrzygnięta przez ustawodawcę w art. 5 pkt 7, poprzez wskazanie wprost w definicji legalnej całkowitej kwoty kredytu, że nie może ona obejmować kredytowanych kosztów kredytu (Czech 2025, art. 5, nb 234 i 238). Spory powoduje jednak ocena konsekwencji prawnych tego rozwiązania, co ma związek z dyskusją nad tym, czy określenie *całkowitej kwoty kredytu* jest tożsame z *wypłaconą kwotą na podstawie umowy o kredyt*²⁰. Samo pojęcie wypłaconej kwoty budzi niemałe wątpliwości z powodu dominacji obrotu bezgotówkowego. Dyskusje powoduje zrównanie uruchomienia kwoty z wypłaceniem środków, gdyż może zostać uruchomiona kwota, której istotna część już jurydyczną sekundę później została pobrana przez bank na poczet np. własnego wynagrodzenia – takie działania bywają oceniane jako niebędące faktyczną wypłatą kwoty kredytu²¹.

To właśnie drugie z tych pojęć – *wypłacona kwota* – zastąpiło pierwsze na mocy nowelizacji u.k.k. z 23.10.2013 r. jako podstawę, do której stosuje się stopę oprocentowania (Gil, Szlaszyński 2022, s. 73–74). Przez zwolenników dopuszczalności pobierania odsetek od kredytowanych kosztów kredytu powoływany jest pogląd, że *wypłacona kwota* stanowi sformułowanie o szerszym zakresie znaczeniowym, obejmującym także finansowane koszty kredytu, co prowadzi do ujęcia ich w oprocentowanym kapitale (Matuszewska-Różańska 2024, s. 63–65; Gil, Szlaszyński 2022, s. 60–62). To z kolei oparte jest na argumentach o celowości nowelizacji z 2013 r., racjonalności prawodawcy w rozróżnieniu pojęć – tutaj także prawodawcy unijnemu, który w art. 3 lit. j Dyrektywy 2008/48/WE²² również uzależnia oprocentowanie od *wypłaconej kwoty kredytu*, definiując odrębnie *całkowitą kwotę kredytu*²³ – wykładni literalnej,

¹⁹ Wyrok TSUE z 21.04.2016 (C-377/14) *Radlinger*; Wyrok SN z 30.01.2019 r. (I NSK 9/18), LEX nr 2643248.

²⁰ Błędne zrównywanie tych pojęć zarzuca się orzecznictwu SN (zob. Gil, Szlaszyński 2022, s. 73–74).

²¹ Wyrok SO w Warszawie z 20.02.2024 r., V Ca 3268/23, LEX nr 3709915.

²² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.U. UE. L. z 2008 r. Nr 133, str. 66 z późn. zm.).

²³ Warto nadmienić, że definicja ta została utrzymana w nowszej wersji Dyrektywy (zob. art. 3 pkt 8 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/2225 z dnia 18 października 2023 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę 2008/48/WE (Dz.U. UE. L. z 2023 r. poz. 2225 z późn. zm.).

a także niekwestionowanej dopuszczalności kredytów konsolidacyjnych, w ramach których dokonuje się pokrycia dotychczasowych zobowiązań kredytowych, generalnej odpłatności umowy o kredyt bankowy z art. 69 ust. 1 p.b. (Matuszewska-Różańska 2024, s. 63–65; Gil, Szlaszyński 2022, s. 60–62). Do ostatniego argumentu można mieć uzasadnione zastrzeżenia, m. in. związane z dostrzeganiem przez część doktryny brakiem podstawy do jednoznacznego uznania umowy kredytu bankowego jako w pełni odpłatnej (Korpalski 2016, s. 49; Janiak 2002, s. 59). Mimo to pogląd o dopuszczalności oprocentowania kosztów kredytu znajduje poparcie w części judykatów, w tym SN²⁴, i zasługuje na aprobatę w zakresie, w jakim stwierdza, że regulacja u.k.k. nie stoi w sprzeczności z pobieraniem odsetek od kredytowanych kosztów kredytu. Warto odnotować, że definicje w ustawie o kredycie hipotecznym w tym zakresie sformułowane są analogicznie (Czech 2024, art. 4; Czech 2025, art. 5, nb 3, 8, 146, 236). W związku z powyższym należy przyjąć, że w świetle obydwu regulacji oprocentowanie kredytowanej składki ubezpieczeniowej, a w tym prowizji banku występującego jako agent, jest dopuszczalne.

Sytuacja jednak wymaga dodatkowego rozważenia w zakresie jej ukształtowania z perspektywy regulacji k.c. oraz p.b. W tym kontekście warto odnotować interesujące zdarzenia, jakie nastąpiły w orzecznictwie. Z jednej strony SN opowiedział się za dopuszczalnością odsetek od m.in. prowizji bankowej (w roli kredytodawcy), gdy została podjęta próba przeniesienia dyskursu z u.k.k. o podstawie oprocentowania na uregulowanie z art. 69 ust. 1 i 2 p.b. i jej ograniczenia do udostępnionego kredytu, pozbawionego kosztów²⁵. Z drugiej jednak strony sformułowano dwa interesujące argumenty, które miałyby przemawiać przeciwko dopuszczalności oprocentowania:

- 1) z naruszenia natury zobowiązania odsetek kapitałowych²⁶,
- 2) z zastosowania analogii do zakazu anatocyzmu z art. 482 k.c.²⁷

Poglądy te są podnoszone także w sporach dotyczącym kredytu konsumenckiego jako przemawiający za stosowaniem stopy oprocentowania wyłącznie do całkowitej kwoty kredytu. Ich implikacje wykraczają jednak poza reżim u.k.k., co ma niebagatelne znaczenie dla kredytobiorców, którzy nie mogą skorzystać z jego dobrodziejstwa. Pierwszy wniosek polega na stwierdzeniu, że kredytowane koszty kredytu nie stanowią kapitału udostępnianych kredytobiorcy, gdyż nie są w jego rzeczywistej dyspozycji. Charakter prawny oprocentowania jako wynagrodzenia za korzystanie z cudzego kapitału, nie budzi wątpliwości²⁸, w związku z czym za kluczową należy uznać analizę, na czym polega owo korzystanie. Należy także zauważyć, że w podno-

²⁴ Wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach z 29.05.2025 r., II Ca 614/25, LEX nr 3891788; Wyrok SN z 22.02.2023 r., II CSKP 786/22, OSNC 2023, nr 10, poz. 97.

²⁵ Wyrok SN z 22.02.2023 r., II CSKP 786/22, OSNC 2023, nr 10, poz. 97.

²⁶ Wyrok Sądu Rejonowego w Bartoszycach z 4.11.2021 r., I C 983/20, LEX nr 3280686; wyrok Sądu Okręgowego w Toruniu z 25.05.2022 r., VIII Ca 169/22, LEX nr 3369969; wyrok Sądu Rejonowego w Słupcy z 27.06.2022 r., I C 146/22, LEX nr 3561755; wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach z 1.02.2023 r., II Ca 1858/22, LEX nr 3511122.

²⁷ Wyrok Sądu Okręgowego w Toruniu z 25.05.2022 r., VIII Ca 169/22, LEX nr 3369969.

²⁸ Zob. Kondek, Somerski 2015, przypis 28 i obszernie powołane tam publikacje.

szonych zarzutach wobec dopuszczalności pobierania odsetek kapitałowych zrównywanie wszystkich pozaodsetkowych kosztów kredytu nie powinno mieć miejsca, z uwagi na m.in. przytaczane wcześniej różnice między składką ubezpieczeniową netto a prowizją pośrednika ubezpieczeniowego, które są elementami składki brutto, czyli składki ubezpieczeniowej w rozumieniu art. 805 par 1 k.c.

W niektórych orzeczeniach faktycznie wyróżnia się prowizję (choć w roli kredytodawcy), która jako wynagrodzenie banku budzi szczególne wątpliwości prawne pod kątem stanowienia przez jej koszt podstawy oprocentowania²⁹. Podobnie podnoszona była, choć bez pogłębionej analizy, kwestia potencjalnego braku możliwości uznania składki ubezpieczeniowej przekazywanej na rzecz ubezpieczyciela za udostępniany kapitał jako świadczenia na rzecz podmiotu trzeciego³⁰. Tę jednak należy odrzucić, bowiem wciąż obejmuje ona opłacenie zobowiązania kredytobiorcy, który otrzymuje ochronę ubezpieczeniową (Rogoziński 2024a, s. 254). Stanowi to także kolejny argument za rozróżnieniem, w toku oceny dopuszczalności oprocentowania poszczególnych kredytowanych kosztów, składki netto, będącej bezpośrednimi kosztami ochrony ubezpieczeniowej, od prowizji agenta ubezpieczeniowego.

Uzasadnione wydaje się być orzecznictwo, które podważa kwalifikację kapitału przeznaczonego na wynagrodzenie banku jako wykorzystanego przez kredytobiorcę i, tym samym, możliwość pobierania odsetek od tej kwoty. Dotyczyłoby to kwoty prowizji banku w roli pośrednika ubezpieczeniowego. Warto odnotować, że na gruncie art. 69 ust. 1 p.b. zostało sformułowane pojęcie *wykorzystanej kwoty kredytu*, będące przedmiotem zwrotu dokonywanego z odsetkami przez kredytobiorcę jednak wydaje się, że w sytuacji wypłacenia całości kredytu nie będzie ona odmienna od *sumy oddanej do dyspozycji kredytobiorcy czy udzielonego kredytu*, stanowiącego z kolei podstawę do wyliczenia prowizji (Gil, Szlaszyński 2022, s. 61–62). To właśnie pojęcie *sumy oddanej do dyspozycji kredytobiorcy* stanowi nierzadko punkt wyjścia do podważania uprawnienia do pobierania odsetek od kredytowanych kosztów kredytu. Z przyczyn wyjaśnionych wcześniej w pracy należy jednak przyjąć, że również skredytowane koszty wpisują się w tę sumę. Może mieć to miejsce niezależnie od przyjęcia, że kredyt na uiszczenie składki ubezpieczeniowej stanowi odrębny stosunek umowny. Nie sposób się nie zgodzić także z twierdzeniami, że odsetki będą wyliczane z całości wykorzystanej kwoty kredytu (Gil, Szlaszyński 2022, s. 61–62). Kwota ta jednak nie może uwzględniać części, co do której norma obowiązku świadczenia odsetek miałaby wykraczać poza naturę zobowiązania, co przyświecałoby stwierdzeniu jej nieważności (Szczygieł 1997, s. 21). Natura odsetek polega na wynagrodzeniu kredytodawcy czasowego ograniczenia w dysponowaniu kapitałem spowodowaną jego wykorzystywaniem przez kredytobiorcę (Lemkowski 2007, s. 165). Ograniczenie to nie występuje, gdy kapitał realnie nigdy nie opuścił kredytodawcy, a kredytobiorca go nie otrzymał i jedynie ma przekazać

²⁹ Wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z 23.04.2024 r., XV Ca 150/24, LEX nr 3731597.

³⁰ *Ibidem*.

kolejne pieniądze na poczet zwrotu tej kwoty³¹. Kwota podstawy oprocentowania musi w takim przypadku ulec zmniejszeniu – ma to miejsce, gdy jest finansowana prowizja banku.

Za taką oceną przemawia również silnie drugi przytoczony argument z judykatów, postulujący zastosowanie analogii do zakazu anatocyzmu z art. 482 k.c. Sąd Okręgowy w Toruniu przedstawił pogląd odważny, szczególnie zważywszy na dominujące przekonanie w doktrynie o wąskim zastosowaniu art. 482 k.c., które miałyby nie obejmować chociażby zakazu pobierania odsetek kapitałowych od odsetek kapitałowych (Balcerowiak 2014, s. 24–25; Czech 2025a, s. 50–56). Przyjmując jednak słuszność poglądu rozszerzającego ten zakaz na całokształt pobierania procentu składanego motywowanego ochroną dłużnika (Machnikowski 2024, art. 482, nb 10) oraz uwzględniając – w przypadku ponownego wydzielenia prowizji od pozostałych kosztów kredytu – podobieństwo w pobieraniu wynagrodzenia od wynagrodzenia, które ma miejsce zarówno w pobieraniu odsetek od odsetek, jak i odsetek od kredytowanej prowizji można ten postulat zastosowania analogii obronić poprzez dostrzeżenie szczególnego podobieństwa³². Wydaje się jednak, wbrew treści samego orzeczenia, że pogląd ten absolutnie nie może znaleźć zastosowania w przypadku finansowania innych kosztów kredytu, tj. np. składki ubezpieczeniowej netto. Analogia oparta wyłącznie na podobieństwie pobieraniu kosztów od kosztów, wydaje się nie mieć już aż tak zbliżonego charakteru, w związku z czym należy ją ocenić jako nieuprawnioną (Kabza 2010, s. 55) – podobnie w przypadku przyjęcia poglądu dominującego względem zakresu regulacji art. 482 k.c., który wprost świadczyłby, że nie ma jednolitej normy dla względnie podobnych czynności. Obranie powyższego stanowiska miałyby istotne znaczenie dla oceny systemowej przepisów i przesądzałyby kwestię dopuszczalności oprocentowania w omawianych przypadkach.

Wobec powyższego za zasadny należy przyjąć mechanizm, w obliczu którego pełna kwota kredytu, obejmująca całość składki ubezpieczeniowej, będzie tożsama z kwotami *kredytu udzielonego*, jak i *sumy oddanej do dyspozycji kredytobiorcy*, oraz *kwoty wykorzystanego kredytu*, która to, wyłącznie na potrzebę wyliczenia odsetek, będzie pomniejszona o prowizję banku jako agenta ubezpieczeniowego – podobnie jak o kwoty innych form wynagrodzenia banku. Nie będzie ona jednak pomniejszona o kwotę składki ubezpieczeniowej netto oraz jako kwota do zwrotu nie będzie pomniejszana wcale. W tym kontekście należy rozważyć sytuację, gdyby jednak klient zdecydował się zawrzeć za pośrednictwem innego agenta. Wówczas kredytowanie jego prowizji byłoby – odmiennie niż w szerzej omawianym przypadku – oparte na rzeczywistym korzystaniu z kapitału kredytodawcy. Nie powstałoby także ryzyko naruszenia zasady lojalności kontraktowej, wynikająca z czerpania nadmiernych zysków z prowizji (jako agenta ubezpieczeniowego) przez bank. Konieczność ochrony klienta przed szkodliwym oddziaływaniem nadmiernych prowizji orzecznictwo brytyjskie, oparte także na judykaturze TSUE, ukształtowało pozanormatywny obowiązek informowania o wysokości prowizji (Rogoziński 2024a,

³¹ Tak też w przytoczonym wcześniej orzecznictwie.

³² Uchwała SN (7) z 29 września 2009 r., III CZP 41/09, LEX nr 518164 – za: Kabza 2010, s. 55.

s. 288–291). Obowiązek ten wydaje się trafnie sformułowany i godny przeniesienia do polskiej praktyki działalności bankowej, wskazuje jednak na szczególne zagrożenia wynikające z tej konkretnej konstrukcji, gdy pośrednikiem ubezpieczeniowym i kredytodawcą jest jeden podmiot. Powyższe argumenty przemawiają za rozróżnieniem obu sytuacji, umożliwiając bankowi czerpanie oprocentowania ze sfinansowania prowizji innego agenta ubezpieczeniowego.

Podsumowanie

Należy zgodzić się z poglądami, wedle których nie powinno być wątpliwości co do dopuszczalności kredytowania składki ubezpieczeniowej netto przez bank. Natomiast finansowanie przez kredytodawcę kosztów własnej prowizji jako pośrednika (agenta) ubezpieczeniowego trzeba ocenić jako dozwolone, jeśli odbywa się to z zachowaniem fakultatywności tego rozwiązania oraz zachowaniem odpowiednich obowiązków dostarczeniem klientowi pełnych i zrozumiałych dla niego informacji dotyczących kosztów kredytowania prowizji, np. w formie ich symulacji lub zestawień alternatywnych metod jej finansowania (Rogoziński 2024, s. 61–62, 96; 2024a, s. 318–319).

Kredytowanie składki ubezpieczeniowej jednak, z uwagi na argumenty systemowe, praktyczne i logiczne, mogłoby zostać zakwalifikowane jako posiadające odrębne przeznaczenie, a więc jako osobny stosunek zobowiązaniowy. Miałoby to jednak miejsce wyłącznie w sytuacji, w której ubezpieczenie to było wyłącznym efektem żądania banku, nie ujętym we wniosku kredytowym, oraz przemawiałyby za tym uzasadnione względy ochronne.

Nie można jednak podzielić obecnego w doktrynie poglądu, który bezwarunkowo akceptuje pobieranie oprocentowania od kredytowanej prowizji banku, w tym jako pośrednika ubezpieczeniowego. Wątpliwości w tym względzie budzą jednak nie, podnoszone najczęściej, unormowanie wynikające z przepisów ustawy o kredycie konsumenckim, lecz zastosowanie ogólnych sankcji kodeksu cywilnego – oceniające negatywnie zgodność takich odsetek z ich naturą w rozumieniu art. 353¹ k.c.

Bibliografia

Balcerowiak P. (2014), *Kapitalizacja odsetek a zakaz anatocyzmu*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Prawo”, nr 1(316), s. 17–30.

Bącznyk M. (2020), *Treść umowy kredytowej*, [w:] *Prawo umów handlowych. System Prawa Prywatnego*, Tom 5C, red. M. Stec, Warszawa.

Czech T. (2024), *Kredyt hipoteczny. Komentarz*, wyd. III, LEX/el.

Czech T. (2025), *Kredyt konsumencki. Komentarz*, wyd. IV, LEX/el.

Czech T. (2025a), *O dopuszczalności kapitalizacji odsetek kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego”, nr 7.

Czuchwicki F. (2025), *Zakres przedmiotowy umowy kredytu konsumenckiego*, [w:] *Umowa kredytu konsumenckiego*, Warszawa.

Dybowski T., Pyrżyńska A. (2006), *Odsetki*, [w:] *Prawo zobowiązań – część ogólna. System Prawa Prywatnego*, red. E. Łętowska, Tom 5.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.U. UE. L. z 2008 r. Nr 133, str. 66 z późn. zm.).

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/2225 z dnia 18 października 2023 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę 2008/48/WE (Dz.U. UE. L. z 2023 r. poz. 2225 z późn. zm.).

EIOPA, ostrzeżenie z 30.08.2022 r., EIOPA-BoS-22/434, https://www.eiopa.europa.eu/system/files/2022-09/10.0_eiopa-bos-22-434-warning-to-insurers-and-banks-on-credit-protection-insurance.pdf (dostęp: 26.12.2024).

Gil J., Szlaszyński M. (2022), *Problematyka odsetek od kredytowanych kosztów bankowego kredytu konsumenckiego*, „Monitor Prawa Bankowego”, nr 6.

Gmytrasiewicz M. (2005), *Składka ubezpieczeniowa*, [w:] *Encyklopedia rachunkowości*, Warszawa, SIP LEX/el.

Grochowski M. (2024), [w:] *Ustawa o kredycie konsumenckim. Komentarz*, red. P. Miklaszewicz, K. Pacuła, wyd. 3.

Gutowski M. (2022), [w:] *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353–626*, red. M. Gutowski, wyd. 3.

Heropolitańska I. (2021), *Udzielanie kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych, poręczeń podmiotom powiązanym z bankiem*, [w:] I. Heropolitańska, A. Nierodka, T. Zdziarski, *Kredyty, pożyczki i gwarancje bankowe*, Warszawa.

Janiak A. (2002), *Bankowe umowy kredytowe*, cz. I, „Prawo Bankowe”, nr 4.

Kabza E. (2010), *Problem stosowania analogii w prawie cywilnym*, „Forum Prawnicze”, nr 1.

Kondek J.M., Somerski W. (2015), *Dopuszczalność ujemnego oprocentowania kredytów w świetle obecnej sytuacji gospodarczej*, „Przegląd Prawa Handlowego”, nr 12.

Korpalski M. (2016), *Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów o ujemnym oprocentowaniu kredytu*, „Przegląd Prawa Handlowego”, nr 5.

Kosiński H. (2013), [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, red. H. Gronkiewicz-Waltz, Warszawa.

Lemkowski M. (2007), *Odsetki cywilnoprawne*, Warszawa.

Machnikowski P. (2024), [w:] *Zobowiązania. Część ogólna. Tom II. Komentarz*, red. P. Machnikowski, wyd. 1.

Maśniak D. (2015), *Ramy prawne bancassurance*, „Gdańskie Studia Prawnicze”, Tom XXXIII.

Maśniak D. (2015a), *Rekomendacje i wytyczne KNF – dialog nadzorowany, czyli „miękkie prawo” z twardym skutkiem*, „Prawo Asekuracyjne”, nr 2.

Mędrzecka J.M. (2024), *Odsetki od kredytowanej prowizji a Rzeczywista Roczna Stopa Oprocentowania kredytu konsumenckiego*, „Prawo i Więzy”, nr 3(50).

Molis J. (2005), [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, Tom I i II, red. F. Zoll, Kraków.

Matuszewska-Różańska N. (2024), *Problematyka oprocentowania pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego na tle sankcji kredytu darmowego*, „Monitor Prawa Bankowego”, nr 12.

Paxford B. (2013), [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, red. H. Gronkiewicz-Waltz, Warszawa.

Penczar M. (2024), *Założenia i implikacje wynikające z CCD2 dla rynku kredytów konsumentskich w Polsce*, „Bezpieczny Bank”, 93(4).

Rekomendacja U Komisji Nadzoru Finansowego (2014) dotycząca dobrych praktyk w zakresie *bancassurance*, Warszawa.

Rekomendacja U Komisji Nadzoru Finansowego (2023) dotycząca dobrych praktyk w zakresie *bancassurance*, Warszawa.

Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2024.

Romanowski M. (2013), *Uczciwość (lojalność) kontraktowa – kilka refleksji*, [w:] *Oblicza prawa cywilnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Błęszyńskiemu*, red. K. Szczepanowska-Kozłowska, Warszawa.

Rogoziński D. (2019), *Kredytowanie składki z tytułu pakietowych umów ubezpieczenia przy kredytach waloryzowanych kursem waluty obcej a „koszt kredytu” i „rzeczywisty koszt ochrony ubezpieczeniowej”*, [w:] *Nieprawidłowości na rynku finansowym a ochrona konsumenta*, red. A. Jurkowska-Zeidler, J. Monkiewicz, Warszawa.

Rogoziński D. (2019a), *Zabezpieczenie wierzytelności banku w drodze ubezpieczenia ryzyka działalności kredytowej a realizacja regresu ubezpieczeniowego*, *Prawo Asekuracyjne*, nr 3(100).

Rogoziński D. (2023), *Dopuszczalność stosowania zabezpieczenia w postaci ubezpieczenia niskiego wkładu własnego i obciążenie kredytobiorcy kosztami tego zabezpieczenia. Wyrok SN z dnia 30 czerwca 2022 r., II CSKP 60/22*, „Gdańskie Studia Prawnicze”, nr 3, s. 216–228.

Rogoziński D. (2024), *Rekomendacja U dotycząca dobrych praktyk w zakresie bancassurance. Komentarz*, Warszawa.

Rogoziński D. (2024a), *Ubezpieczenie jako instrument zabezpieczenia bankowych wierzytelności kredytowych*, Warszawa.

Rutkowska-Tomaszewska E. (2013), *Ochrona prawna klienta na rynku usług bankowych*, Wolters Kluwer, Warszawa.

Rutkowska-Tomaszewska E. (2018), *Zaufanie do rynku finansowego i instytucji finansowych jako przedmiot ochrony prawnej (kilka uwag na tle nadużyć instytucji finansowych wobec klientów)*, „Zarządzanie i Przedsiębiorczość”, t. 19, z. 9, cz. 2.

Sikorski G. (2015), *Prawo bankowe. Komentarz*, wyd. 1.

Szanciło T. (2023), *Pozaodsetkowe koszty kredytu*, [w:] *Prawna ochrona konsumenta rynku usług bankowych*, red. T. Szanciło, Legalis.

Szczukocka A. (2017), *Ubezpieczenie jako forma zabezpieczenia kredytu*, [w:] *Ubezpieczenia i finanse. Rozwój i perspektywy*, red. A. Szymańska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.

Szczygieł M. (1997), *Właściwość (natura) stosunku zobowiązaniowego jako ograniczenie zasady swobody umów*, „Palestra”, nr 41/7–8.

Szymczak D. (2017), *Paradygmat ochrony konsumenta usług finansowych przez informację*, [w:] *Ochrona klienta na rynku usług finansowych w świetle aktualnych problemów i regulacji prawnych*, red. E. Rutkowska-Tomaszewska, Warszawa.

Tanajewska R. (2019), [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. J. Ciszewski, P. Nazaruk, Warszawa.

Tracz G. (2007), *Umowa kredytu. Uwagi de lege lata i de lege ferenda*, „Transformacje Prawa Prywatnego”, nr 3–4.

Tracz G. (2019), *Kredyt jako typ umowy*, „Transformacje Prawa Prywatnego”, nr 4.

Uchwała SN z 29.09.2009 r. (III CZP 41/09), LEX nr 518164.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 1071).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1646 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. Nr 100, poz. 1081 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. z 2024 r. poz. 1497 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 15 grudnia 2017 r. o dystrybucji ubezpieczeń (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1214 z późn. zm.).

Więcko M. (2019), *Umowa ubezpieczenia jako zabezpieczenie wiarytelności banku – analiza podstaw prawnych, teorii i praktyki*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe”, nr 2.

Wyrok Sądu Okręgowego w Toruniu z 25.05.2022 r., VIII Ca 169/22, LEX nr 3369969.

Wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach z 1.02.2023 r., II Ca 1858/22, LEX nr 3511122.

Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 20.02.2024 r., V Ca 3268/23, LEX nr 3709915.

Wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach z 29.05.2025 r., II Ca 614/25, LEX nr 3891788.

Wyrok Sądu Rejonowego w Bartoszycach z 4.11.2021 r., I C 983/20, LEX nr 3280686.

Wyrok Sądu Rejonowego w Słupcy z 27.06.2022 r., I C 146/22, LEX nr 3561755.

Wyrok SN z 30.01.2019 r. (I NSK 9/18), LEX nr 2643248.

Wyrok SN z 22.02.2023 r. (II CSKP 786/22), OSNC 2023, nr 10, poz. 97.

Wyrok TSUE z 21.04.2016 r. (C-377/14), Radlinger.